

OBSAH

Předmluva	15
Úvod	17
I. VÝCHOZÍ ÚVAHY	21
1. Vymezení některých základních pojmů	21
1.1 Pojmy odpovědnost a povinnost zaměstnavatele	21
1.2 Újma (majetková a nemajetková) a škoda	22
1.3 Jednotlivé druhy odpovědnosti předvídané zákoníkem práce	24
1.4 Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr	25
1.5 Agenturní zaměstnanec versus uživatel	26
1.6 Obecně k lékařským posudkům a jejich závaznosti	28
1.7 Několik trestněprávních souvislostí	28
2. Četnost soudních sporů a další relevantní statistika	30
2.1 Vzájemná komparace četnosti soudních rozhodnutí v letech 2022 a 2023	30
2.2 Další relevantní statistiky	34
II. OBECNÁ ODPOVĚDNOST ZAMĚSTNAVATELE ZA ŠKODU	37
1. Úvodní poznámky	37
2. Újma, která vznikla zaměstnanci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním	41
2.1 Náhrada újmy na zdraví	41
2.2 Nepřátelské pracovní prostředí a stres	43
3. Újma způsobená ostatními zaměstnanci	45
3.1 Pouze zaměstnanci, anebo i zaměstnavatel?	46
3.2 Porušení právních povinností zaměstnavatelem v režimu § 265 odst. 2 ZP	47
4. Újma v rámci služebních poměrů	50
4.1 Služební vztahy státních zaměstnanců podle zákona o státní službě	50
4.2 Služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů	51
4.3 Služební poměr vojáků z povolání	53

III. NĚKTERÉ ZVLÁŠTNÍ DRUHY ODPOVĚDNOSTI ZAMĚSTNAVATELE ZA ŠKODU	54
1. Vstupní úvahy k tématu	54
2. Plnění zvláštní prevenční povinnosti zaměstnance a odvracení nebezpečí hrozícího životu nebo zdraví	55
2.1 Základní vhléd do problematiky – pojem zvláštní prevenční povinnost zaměstnance	55
2.2 Odvracení nebezpečí hrozícího životu nebo zdraví jako samostatná kategorie	57
2.3 Plnění oznamovací povinnosti versus oznámení dle směrnice o ochraně oznamovatelů	58
2.4 Náhrada související újmy na zdraví	61
2.5 Služební poměry	63
3. Odpovědnost zaměstnavatele za škodu na vnesených a odložených věcech	65
3.1 Základní vymezení	66
3.2 Věci, které je obvyklé do práce nosit	66
3.3 Není odložení jako odložení	68
3.4 Promlčení nároku	70
3.5 Věci, které se obvykle do práce nenosí	70
3.6 Další relevantní souvislosti	71
3.7 Služební poměry	72
IV. PRACOVNÍ ÚRAZY A NEMOCI Z POVOLÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ: VYMEZENÍ PŘÍSLUŠNÝCH POJMŮ	74
1. Úvodní vhléd do problematiky	74
2. Vymezení pracovního úrazu a odpovědnosti zaměstnavatele za újmu jím způsobenou	75
2.1 Nad podstatou působení zevních vlivů na zaměstnance	75
2.2 Plnění pracovních úkolů, přímá souvislost s ním, a ještě něco navíc	77
2.2.1 Společenské akce pořádané zaměstnavatelem	77
2.2.2 Očkování	80
2.2.3 Úrazy při pracovní cestě, na niž je zaměstnanec zaměstnavatelem vyslán	82
2.2.4 Pracovní úrazy, k nimž dochází pro plnění pracovních úkolů	84
2.3 Odpovědnost zaměstnavatele za pracovní úraz a její základní předpoklady	85

3. Vymezení nemoci z povolání a odpovědnost zaměstnavatele za újmu jí způsobenou	89
3.1 Definice nemoci z povolání	89
3.2 Lékařské posudky o posuzování nemocí z povolání a některé související aspekty	93
3.3 Ohrožení nemocí z povolání	94
3.4 Odpovědnost zaměstnavatele za nemoc z povolání a její základní předpoklady	96
3.5 Některé příklady nemocí z povolání a vybraná soudní rozhodnutí	97
3.5.1 Lymeská (neuro)borelióza	98
3.5.2 Epilepsie	99
3.5.3 Bangova choroba	100
3.5.4 Silikóza	101
3.6 Vývoj právního pojetí nemoci COVID-19	101
4. Některé související administrativní povinnosti zaměstnavatele	104
4.1 Povinnosti zaměstnavatele bezprostředně navazující na vznik pracovního úrazu	105
4.1.1 Objasnění okolností a příčin vzniku pracovního úrazu	106
4.1.2 Zápis pracovního úrazu do knihy úrazů	108
4.1.3 Vyhotovení záznamu o úrazu	110
4.1.4 Ohlašování pracovního úrazu	114
4.2 Poslední z relevantních novelizací zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo	116
4.3 Některé povinnosti zaměstnavatele bezprostředně souvisící s výskytem nemoci z povolání	119
4.3.1 Evidence zaměstnanců	120
4.3.2 Odstranění rizikových faktorů	120
V. ODPOVĚDNOST ZAMĚSTNAVATELE ZA ÚJMU ZPŮSOBENOU PRACOVNÍM ÚRAZEM, NEBO NEMOCÍ Z POVOLÁNÍ	122
1. Základní obsahové vymezení	122
2. Zákonné pojištění odpovědnosti	122
2.1 Geneze právní úpravy a současný právní stav	122
2.2 Některá vzájemná práva a povinnosti zaměstnavatele a jeho úrazové pojišťovny	127
3. Nároky náležející zaměstnanci	131
3.1 Jednotlivé druhy nároků příslušející po dobu života zaměstnance	133

3.1.1 Náhrada za bolest	133
3.1.2 Náhrada za ztížení společenského uplatnění	134
3.1.3 Jednorázová náhrada nemajetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance	136
3.1.4 Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti	137
3.1.5 Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti	138
3.1.6 Náhrada účelně vynaložených nákladů zaměstnance spojených s léčením	138
3.1.7 Náhrada související věcné škody	139
3.2 Jednotlivé druhy nároků vyplácených při úmrtí zaměstnance	139
3.2.1 Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých	139
3.2.2 Náhrada spojená s léčením a s pohřbem	140
3.2.3 Náhrada nákladů na výživu pozůstalých	140
3.2.4 Náhrada věcné škody	140
4. Vliv občanského práva – vybrané aspekty	140
4.1 Vývoj právního pojetí odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění	141
4.1.1 Od vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR k právní nejistotě	141
4.1.2 Od právní nejistoty k nařízení o odškodňování	144
4.1.3 Přístup Ústavního soudu k odškodňování bolestného a ztížení společenského uplatnění	145
4.1.4 Aktuální judikatura Ústavního soudu ČR	149
4.2 Stručně nad subsidiární použitelností občanského zákoníku	150
5. Liberační důvody	153
5.1 Zproštění odpovědnosti na straně zaměstnavatele v plném rozsahu	153
5.1.1 Porušení právních a ostatních předpisů, či pokynů k zajištění BOZP	154
5.1.2 Opilstost nebo zneužití jiných návykových látek	156
5.2 Částečné zproštění odpovědnosti	158
5.2.1 Porušení povinností na úseku BOZP, opilstost zaměstnance a jiné návykové látky	158

5.2.2 Lehkomyslné jednání zaměstnance	159
5.2.3 Míra liberace	160
5.3 Některé příklady faktického znemožnění liberace zaměstnavatele	162
6. Služební úrazy a nemoci z povolání státních zaměstnanců	165
6.1 Odpovědnost zaměstnavatele za újmu jím způsobenou	165
6.2 Uznávání služebních úrazů – podněty de lege ferenda	167
7. Služební úraz či nemoc z povolání příslušníků bezpečnostních sborů	169
7.1 Odlišné vymezení jednotlivých druhů nároků příslušníka bezpečnostního sboru	169
7.2 Jednorázové odškodnění a jeho podstata	171
7.3 Jednorázové odškodnění pozůstalých	172
8. Služební úraz, či nemoc z povolání vojáka z povolání	172
8.1 Náhrada za bolest a náhrada za ztížení společenského uplatnění	173
8.2 Jednorázové mimořádné odškodnění, coby druh nároku sui generis	173
VI. VYBRANÉ SOUVISLOSTI TÝKAJÍCÍ SE KONCEPCE ODŠKODŇOVÁNÍ	179
1. Úvodní poznámky k tématu	179
2. Pracovní úrazy a nemoci z povolání v rámci faktického pracovního poměru a při práci „na zkoušku“	179
2.1 Stručná charakteristika faktického pracovního poměru	180
2.2 Faktický pracovní poměr zaměstnance – modelový případ č. 1	182
2.3 Stručné vymezení „práce na zkoušku“	184
2.4 Práce na zkoušku – modelový případ č. 2	187
2.5 Shrnutí a porovnání obou modelových případů	188
3. Nad překážkami v práci na straně zaměstnance a zaměstnavatele	190
3.1 Obecně k překážkám v práci	191
3.2 Uznání dočasně práce neschopným versus dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti k výkonu sjednané práce	192

3.3 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci obecného onemocnění	193
3.4 Případ pracovních úrazů a nemocí z povolání	195
3.5 Poškození zdraví zaměstnance způsobené pochybením zaměstnavatele	197
3.6 Další výjimky z pravidla	198
3.7 Stručně nad nárokem na náhradu mzdy	200
4. Právní úprava odpovědnosti zaměstnavatele za škodu (újmu) a smlouva o výkonu funkce	200
4.1 Smlouva o výkonu funkce, obchodní vedení a příslušná právní úprava	201
4.2 Relevantní judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu ČR	202
4.3 Nejvyšší správní soud ČR a jeho judikatura – změna dosavadního pojetí?	205
4.4 Podřízení smlouvy režimu zákoníku práce a odpovědnost „zaměstnavatele“	206
4.5 Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, pracovní úrazy a nemoci z povolání	207
ZÁVĚR	209
Příloha	215
Seznam použitých zdrojů	223
Seznam použitých zkratk	235

O autorce

JUDr. Kateřina ŠTĚPÁNKOVÁ, Ph.D. získala magisterský titul na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v roce 2016, kde po absolvování doktorského studijního programu obdržela v roce 2023 též navazující doktorský titul. Od téhož roku současně působí na katedře pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy jako odborná asistentka.

Jako akademická pracovnice se coby spoluřešitelka účastní (resp. účastnila) několika grantových projektů, pravidelně publikuje v odborných vědeckých publikacích a časopisech, a vystupuje se svými příspěvky na četných tuzemských i zahraničních konferencích. Na Právnické fakultě Univerzity Karlovy aktivně vyučuje především pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. Má pracovní zkušenosti ze zahraničí.

Od roku 2021 současně působí jako samostatný advokát v Praze. V rámci své advokátní praxe se zaměřuje nejen na pracovní právo a právo sociálního zabezpečení, ale poskytuje právní služby rovněž v odvětvích práva občanského, či správního. Během své advokátní činnosti přitom na různé úrovni spolupracovala s rozličnými advokátními kancelářemi, od těch větších mezinárodních, až po ty menší. Absolvovala rovněž četné odborně zaměřené právní praxe v celé řadě dalších institucí, počínaje právním oddělením Komerční banky a. s., až po právní stáž na Okresním soudu, či Okresním státním zastupitelství. Takto široký okruh právních zkušeností autorce častokrát umožňuje vidět právo pracovní i právo sociálního zabezpečení také ze širšího úhlu pohledu.